

Konkurences padome

KONKURENCE TUUVPLĀNĀ

Konkurences padomes apkārtraksts

Nr. 02/ 2016 (009)

ISSN 2500-9796

Par konkurenci veicinošu valsts pārvaldi

Neapšaubāmi pašvaldībām ir jāveicina saimnieciskā darbība savā administratīvajā teritorijā un jānodrošina komersantiem vienādi "spēles" noteikumi. Taču ar nožēlu jāatzīst, līdzās konkurences ierobežojumiem publiskajos iepirkumos aizvien biežāk Konkurences padomes (KP) darba kārtībā nonāk jautājumi par valsts iestāžu un pašvaldību jeb publisku personu radītajiem konkurences ierobežojumiem.

Tas nav attiecināms uz visām pašvaldībām, tomēr viena daļa, iesaistoties uzņēmējdarbībā, kur jau pastāv konkurence, un monopolizējot nozares, negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi. Tiek ierobežota vai pat likvidēta konkurence, radot uzņēmējos neuzticību vienādu "spēles" noteikumu iespējamībai un ilgtermiņā likvidējot jebkuru motivāciju veikt ieguldījumus.

Situāciju saucu par satraucošu, jo šāda diskriminēšana un nevienlīdzīgas uzņēmējdarbības vides radīšana ne tikai grauj privātā sektora motivāciju darboties tirgū, piedāvājot aizvien daudzveidīgākas, labākas kvalitātes preces par zemākām cenām, bet arī mazina vēlmi radīt inovācijas un investēt attīstībā. Diemžēl KP nav pilnvaru vērsties pret šādiem konkurences kropļojumiem, mēs varam tikai sniegt rekomendējošus atzinumus. Par šo problēmu esam jau runājuši iepriekš un ceram, ka izstrādātie un pašlaik apspriežamie grozījumi Konkurences likumā to mainīs.

GlobalCompetitionReview

KP atkārtoti iekļauta prestižajā *Global Competition Review (GCR) Rating Enforcement* pasaules vadošo konkurences iestāžu reitingā.

Novērtējot iestādes pērnā gada darbību, iestāde saņēmusi augsto trīs zvaigžņu vērtējumu

GCR trīs zvaigžņu vērtējums piešķirts:

Kanādai, Grieķijai, Itālijai, Nīderlandei, Norvēģijai, Spānijai, Austrijai, Čīlei, Kolumbijai, Somijai, Izraēlai, **Latvijai**, Lietuvai, Meksikai, Jaunzēlandei, Pakistānai, Polijai, Portugālei, Krievijai, Singapūrai, Zviedrijai, Šveicei, Turcijai.

Numura tēmas

- Publisko personu radītie riski konkurencei
- Valsts uzņēmumu kontroles mehānisma piemērošanas kārtība
- GCR starptautiskā atzinība KP par tās veikto darbu

Ekonomikas ministrija rosina veikt grozījumus Konkurences likumā

Lai stiprinātu KP pilnvaras efektīvāk vērsties pret publisko personu darbībām, kas kropļo konkurenci, piespiežot citus tirgus dalībniekus iziet no tirgus vai kavējot jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū, Ekonomikas ministrija izstrādājusi un saskaņošanai nodevusi grozījumus Konkurences likumā.

KP līdzšinējā uzraudzības praksē konstatējusi, ka pašvaldības bieži rada ierobežojumus godīgai konkurencei. Visizplatītākā prakse ir atsevišķu tirgus dalībnieku diskriminācija, nodrošinot pašvaldībai piederīgai kapitālsabiedrībai labvēlīgākus "spēles" noteikumus, neievērojot godīgas konkurences un labas pārvaldības principus. Turklāt šāda prakse arvien biežāk vērojama tieši ekonomiski aktīvajās teritorijās, kur par tirgus nepilnībām un piedāvājuma un pieprasījuma trūkumu nav pamata sūdzēties.

Atbilstoši likumam "Par pašvaldībām" pašvaldībām ir jāveicina saimnieciskā darbība savā administratīvajā teritorijā un jānodrošina komersantiem vienlīdzīgas konkurences iespējas. No konkurences tiesību viedokļa nav pieļaujamas situācijas, ka publiskās personas nepamatoti nosaka ekskluzīvas tiesības vai rezervē tirgu saviem uzņēmumiem, diskriminē privātos uzņēmējus un rada nevienlīdzīgus konkurences apstākļus. Šāda rīcība var būt pieļaujama tikai tajos gadījumos, kad tā izriet no likuma vai to attaisno sabiedrības intereses un tirgus patstāvīgi nevar nodrošināt sabiedrībai nepieciešamos pakalpojumus vai preces.

Rosinātie grozījumi Konkurences likumā paredz, ka KP, lai novērstu konkurences ierobežojumus, veic pārrunas ar konkrēto iestādi. Ja pārrunu ceļā pārkāpumu nav iespējams novērst, KP ir tiesīga pieņemt lēmumu, ar kuru uzliek iestādei tiesisko pienākumu, kas novērš pārkāpumu.

Lēmumu iespējams pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā, kas lietu izskata kā pirmās instances tiesa. Lieta tiek izskatīta triju tiesnešu sastāvā. Administratīvās apgabaltiesas spriedumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību. Lietas iztiesāšana un sprieduma taisīšana paredzēta Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā.

Valsts budžetā iemaksāti 1,7 milj. eiro par konkurences pārkāpumiem

Šī gada pirmajos sešos mēnešos 27 uzņēmumi, kuriem KP piemērojusi naudas sodus par konkurences tiesību pārkāpumiem, valsts budžetā ieskaitījuši kopumā nedaudz vairāk kā 1,7 miljonus eiro.

Šādi Konkurences likuma pārkāpēji valstij vismaz daļēji ir kompensējuši daļu no to nelikumīgi gūtās peļņas.

Uzliktais naudas sods tiek ieskaitīts valsts budžetā pēc tam, kad KP lēmums ir stājies spēkā, ja tas nav pārsūdzēts vai ir noslēgusies tiesvedība.

Pusgada laikā brīdinājumi izteikti 17 uzņēmumiem

Pirmajā pusgadā KP izteikusi piecus brīdinājumus kopumā 17 uzņēmumiem, deviņām fiziskām personām, vienai asociācijai un vienai valsts iestādei.

Izsakot brīdinājumus, KP iespējamās aizliegtās vienošanās un nodarīto kaitējumu tirgum un patērētājiem var novērst pēc iespējas ātri.

Brīdinājumus, neuzsākot formālu izmeklēšanu, KP izsaka, ja iespējamais pārkāpums ir neliels, nav bijis atkārtots un uzņēmums aņņemas to neatkārtot, kā arī iestādes resursi, kas nepieciešami pārkāpuma izmeklēšanai, var pārsniegt sabiedrības ieguvumu.

OBLIGĀTĀ suņu registrācija

KP kategoriski iebilst pret ZM piedāvāto suņu čipēšanas kārtību

KP iebilst pret ieceri suņu čipēšanu uzticēt veikt Pārtikas un veterinārajam dienestam (PVD) un neatbalsta turpmāku Zemkopības ministrijas sagatavotā likumprojekta virzību.

Pēc grozījumu izvērtēšanas KP atkārtoti uzsver – nav pieļaujama valsts un pašvaldību iesaiste uzņēmējdarbībā, ja privātais sektors sekmīgi nodrošina preču un pakalpojumu pieejamību.

Ministrijas piedāvātajā likumprojektā "Grozījumi Veterinārmedicīnas likumā" paredzēts, ka līdztekus privātajam sektoram, piemēram, veterinārajām klīnikām, arī PVD būtu tiesības patērētājiem par samaksu piedāvāt veikt suņu čipēšanu.

KP norāda, ka šāda valsts iesaiste uzņēmējdarbībā un mākslīgas konkurences radīšana ar administratīvajiem līdzekļiem nav nepieciešama un pieļaujama, ja tirgū pastāv konkurence un uzņēmēji ir spējīgi nodrošināt patērētāju vajadzības.

Attēls: Zemkopības ministrija.

Obligāta konsultācija, pirms publiska persona uzsāk līdzdalību kapitālsabiedrībā

Valsts un pašvaldību uzņēmumi savā darbībā vadās pēc Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktā mērķa, proti, nodrošināt demokrātisku, tiesisku, efektīvu, atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi. Likumsakarīgi tās darbības nevar būt pretējas vai arī jebkādi ierobežojošas.

Tomēr nereti KP ir novērojusi, ka valsts un pašvaldību uzņēmumi savā darbībā izmanto administratīvo resursu sniegtās priekšrocības, kuru nav privātajiem konkurentiem. Turklāt saskaņā ar *in-house* principu valsts un pašvaldības var izmantot savus uzņēmumus, nerīkojot publisku iepirkumu. Tādējādi pastāv liels risks, ka šādi uzņēmumi kropļos tirgu un diskriminēs privāto biznesu, jo tiem nav stimula pilnveidot piedāvāto pakalpojumu kvalitāti. Konkurence šajā gadījumā neeksistē, rezultātā patērētāji nesajņem labāko piedāvājumu, kas varētu rasties konkurences ietvaros, ja tā pastāvētu.

Š.g. 1. janvārī stājās spēkā Valsts pārvaldes iekārtas likuma grozījumi, kas paredz, ka publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no sekojošiem nosacījumiem - tiek novērsta tirgus nepilnība; tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības attīstībai vai valsts drošībai; vai tiek pārvaldīti īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības attīstībai vai valsts drošībai.

Iepriekšminētie ierobežojumi publiskajām personām noteikti, lai nodrošinātu pamatota mērķa sasniegšanu, lai valsts nekropļotu konkurenci tirgū, un savu darbību kā privātā biznesa tirgus dalībnieka konkurents izvērstu tikai tajos gadījumos, kad tas nepieciešams valsts politikas, drošības vai funkciju īstenošanai.

Publiskai personai, darbojoties jomā, kurā preces un pakalpojumus tirgus dalībnieki spēj piedāvāt brīvas konkurences apstākļos, pastāv augsts risks deformēt konkurenci un ilgtermiņā ne tikai negatīvi ietekmēt komercdarbības vidi, bet arī patērētāju intereses. Lai mazinātu šādus riskus, pirms jauna biznesa uzsākšanas vai esošā paplašināšanas publiskai personai jāveic paredzētās rīcības izvērtējums, ietverot arī ekonomisko izvērtējumu. Tāpat arī likums pieprasa obligātu konsultēšanos ar KP un uzņēmēju asociācijām. Jānorāda, ka publiskajai personai ir arī pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā.

Konsultēties ar KP iespējams gan mutiski, gan iesniedzot iesniegumu, norādot visus būtiskos apstākļus, tajā skaitā informāciju par tirgu, iespējamajiem konkurentiem, komersantu viedokli, kā arī pamatojumu komercdarbības veikšanai, un lūdzot KP viedokli. KP mēneša laikā izskata publiskās personas iesniegumu un sniedz atzinumu par publiskās personas plānotās darbības ietekmi uz konkurenci.

Kaut arī KP nav tiesīga aizliegt publisku personu iesaistīšanos komercdarbībā, KP var mazināt konkurences kropļošanas riskus un kaitējumu sabiedrībai, sniedzot konsultācijas par publisku personu ietekmi uz konkurenci.

Pasūtītāji publiskajos būvniecības iepirkumos nepietiekami kontrolē darbu veicējus

Iepirkumu pretendentu pieteikumos sniegtā informācija par plānotajiem būvdarbu veicējiem bieži ir norādīta drīzāk formāli, savukārt pasūtītāju kontrole pār darbu veicējiem – nepietiekama. Tā KP secinājusi pēc noslēgtās tirgus uzraudzības, kurā iestāde analizēja būvkomersantu sadarbības formas publiskajos iepirkumos.

Spēkā esošais publisko iepirkumu regulējums paredz, ka pretendents piedāvājumā var nenorādīt apakšuzņēmējus jeb pārējos darbu veicējus, ja tiem nododamais darbu apjoms ir mazāks par 20%. Analizējot uzraudzībā iegūtos datus, KP secina, ka šāds regulējums samazina iepirkumu caurspīdīgumu un tālāku būvniecības procesa kontroli, kā arī rada auglīgu vidi konkurences tiesību pārkāpumiem.

Izvērtējot gandrīz 50 būvniecības pakalpojumu iepirkumus un vairāk nekā 200 iesniegtos pretendentu piedāvājumus, KP secina, ka pasūtītājs lielākoties nevar būt drošs, ka sākotnējais piedāvājums, kurš tika izraudzīts, tiks īstenots atbilstoši pieteiktajam plānam. Savukārt pasūtītāju kūtri izmantotās iespējas uzvarētājam pieprasīt informāciju par apakšuzņēmēju izmaiņām darbu izpildes laikā veicina aizliegtu vienošanos riskus.

KP ieskatā riskus rada arī apakšuzņēmēju vertikālās ķēdes, kur katrs apakšuzņēmējs piesaista un slēdz līgumus ar paša izvēlētiem sadarbības partneriem, samazinot darbu izpildes un kontroles caurredzamību gan pasūtītājam, gan ģenerāluzņēmējam.

Lai nodrošinātu efektīvu kontroli, KP uzskata, ka ir pamatoti pieprasīt ģenerāluzņēmējam atbilstoši tā atbildības apjomam patstāvīgi veikt darbu organizēšanu apakšuzņēmēju piesaistīšanā.

Lai būvdarbu izpildi padarītu pārredzamāku, kā arī mazinātu konkurences pārkāpumu riskus, KP ir ierosinājusi izmaiņas publisko iepirkumu normatīvajā regulējumā, pilnveidojot projekta izpildē izvēlēto apakšuzņēmēju piesaistes vai maiņas kontroli no pasūtītāja puses.

Soda trīs uzņēmumus par aizliegtu vienošanos ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības iepirkumos

8. jūlijā KP pieņēma lēmumu par aizliegtu vienošanos sodīt SIA "CO Sistēmas", SIA "SAN B" un SIA "Talsu spriegums". Uzņēmumi bija saskaņojuši savus pieteikumus piecos Talsu un Kuldīgas novadu pašvaldību ūdenssaimniecības attīstības projektu iepirkumos 2011. gadā un 2013. gadā.

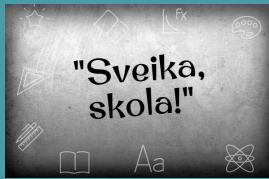
Ņemot vērā, ka uzņēmumi atzina savu dalību aizliegtas vienošanās pārkāpumā un piekrita slēgt izlīgumu, SIA "CO Sistēmas" tika piemērots naudas sods EUR 39 288,12 apmērā, SIA "SAN B" - EUR 43 485,69 apmērā, bet SIA "Talsu spriegums" - EUR 80 228,47 apmērā.

KP konstatē nepamatoti augstas iebraukšanas maksas Rēzeknes autoostā

25. maijā KP pieņēma lēmumu par naudas soda un tiesisko pienākumu uzlikšanu SIA "Rēzeknes autoosta", kas ļaunprātīgi izmantojusi savu dominējošo stāvokli un pārvaldītājiem pieprasījusi pārmērīgu maksu par iebraukšanu Rēzeknes autoostā.

Par konkurences tiesību pārkāpumu KP piemēroja SIA "Rēzeknes autoosta" naudas sodu 4026,53 EUR apmērā, kā arī uzdeva turpmāk izvērtēt izdevumu pamatotību un atturēties no nepamatotu un pārmērīgu izmaksu iekļaušanas.

Skolēnu vecākiem formas tērpu iegādē jābūt alternatīvām

Tuvojoties mācību gada sākumam, KP atkārtoti aicina skolas, kurās ir ieviestas obligātās formas, izvērtēt skolēnu vecāku finansiālo stāvokli un nodrošināt iespēju nepieciešamo apģērbu iegādāties arī alternatīvos veidos, nevis tikai no viena, skolas izvēlēta piegādātāja.

Aizvadītā mācību gada sākumā KP saņēma vairāku vecāku sūdzības, ka netiek atklāta informācija par skolas formu stilu un apģērba audumu, neļaujot formu uzšūšanu uzticēt citam piegādātājam vai to izgatavot pašrocīgi, atbilstoši ģimenes finansiālajām iespējām.

Neskatoties uz to, ka mācību iestādes konkursa ceļā izvēlas kopumā izdevīgāko un kvalitatīvāko formas tērpu piegādātāju, KP novēroja, ka dažkārt netiek ņemtas vērā skolēnu vecāku finansiālās iespējas nepieciešamo apģērbu iegādāties no konkrētā izstrādātāja.

Vienlaikus KP secināja, ka vecākiem dažkārt tiek liegta iespēja izvēlēties citu, iespējams, izdevīgāku tērpa iegādes veidu, jo netiek nodrošināta informācija par formas tērpu tehniskajiem parametriem.

Jaunā Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma uzraudzība atklāj būtiskākās problēmas

Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likums (NMPAL) stājās spēkā š.g. 1. janvārī, un tā mērķis ir līdzsvarot tirgotāju un piegādātāju intereses pārtikas un nepārtikas preču mazumtirdzniecībā.

KP jau aizvadītā gada nogalē sagatavoja un publicēja vadlīnijas un uzsāka uzņēmēju konsultēšanu, lai iepazīstinātu ar likuma skaidrojumu, kā arī sniegtu praktiskus ieteikumus NMPAL piemērošanai praksē. KP jau gada pirmajā pusē ir konsultējusi kopumā gandrīz 200 uzņēmumu. Salīdzinot ar gada sākumu, otrajā pusgadā iesniegumu skaitam ir tendence ir samazināties, tomēr jautājumi ir kļuvuši specifiskāki.

Aprīlī KP veiktā uzņēmēju aptauja atklāja, ka 83% tirgotāju un 54% piegādātāju likuma piemērošana sagādā grūtības ikdienas darbībā. Kā būtiskāko problēmu abas iesaistītās puses minējušas nepārtikas preču atpakaļ atdošanas ierobežojumu. KP konstatēja, ka gan tirgotājiem, gan piegādātājiem nav viegli neprast arī normas par nepamatotu maksājumu aizliegumu, kā arī par maksas piemērošanu par preces atrašanos tirdzniecības vietā.

Izvērtējot iebildumu pamatotību un ņemot vērā NMPAL uzraudzības prioritātes, KP saskatīja nepieciešamību neatliekamības kārtā veikt korekcijas likuma piemērošanā. Līdz ar to KP informēja, ka pirmā korekcija skar nepārtikas preču atpakaļ atdošanu. Tas nozīmē, ka nepārtikas preču atpakaļ atdošana, ja tās iniciators ir piegādātājs, netiks uzskatīta par NMPAL pārkāpumu, un mazumtirgotājiem par konkrētās normas pārkāpumu netiks piemērots naudas sods

KP turpina uzraudzīt NMPAL piemērošanu, īpašu uzmanību pievēršot jautājumiem, kas līdzšinējā likuma ieviešanas gaitā abām pusēm radījuši lielākās neskaidrības. Tāpēc KP aicina uzņēmējus arī turpmāk izmantot iespēju par likuma piemērošanu vērsties iestādē, kā arī papildu informāciju meklēt KP sagatavotajās vadlīnijās un apkopotajās atbildēs uz iestādei biežāk uzdotajiem jautājumiem.

Latvijas Konkurences padome atkārtoti iekļauta pasaules vadošo konkurences iestāžu prestižajā sarakstā

Latvijas KP atkārtoti iekļauta prestižajā *Global Competition Review (GCR) Rating Enforcement* pasaules vadošo konkurences iestāžu reitingā, saņemot augsto trīs zvaigžņu vērtējumu. 2016. gada *GCR Rating Enforcement* Latvijas pārskatā norādīts, ka Latvijas Konkurences padome, ņemot vērā tās ierobežotos finanšu līdzekļus un personālu, ir teicami veikusi uzticētos uzdevumus konkurences politikas ieviešanā.

Iestāde raksturota kā viena no efektīvākajām ("head and shoulders above") valsts pārvaldes institūcijām, un īpaši uzsvēta iestādes darbinieku profesionalitāte, elastība jautājumu risināšanā, atsaucība un operatīva sadarbība.

Skaidrīte Ābrama, KP priekšsēdētāja, norāda, ka "ir patiesi gandarījums, ka atkārtoti esam iekļauti pasaules vadošo konkurences iestāžu lokā. Tā ir atzinība ne tikai iestādes darbiniekiem, kas ar savu profesionalitāti un entuziasmu ir veicinājuši konkurences kultūras attīstību Latvijā, bet arī signāls starptautiskajiem investoriem par to, ka Latvijā tiek nodrošināti vienlīdzīgas konkurences apstākļi tautsaimniecībā. Turklāt tā ir spēcīga motivācija arī turpmāk meklēt jaunus veidus, kā strādāt vēl efektīvāk".

Prestižo pasaules konkurences iestāžu reitingu ik gadu publicē GCR, kas ir vadošais konkurences politikas un tiesību izdevums pasaulē. Šis ir jau 16. kvalitātes reitings, kur iestādes tiek vērtētas divu līdz piecu zvaigžņu sistēmā.

Šobrīd pasaulē konkurences uzraudzības iestādes kopumā ir vairāk nekā 140 valstīs.

Konkurences padome sagatavojusi pārskatu par iestādes darbību 2015.gadā

KP sabiedrības vērtējumam nodevusi publisko pārskatu par 2015. gadu, kurā īsā un uzskatāmā veidā atspoguļota būtiskākā informācija par aktualitātēm konkurences tiesību piemērošanā.

Atskatoties uz aizvadītajā gadā paveiktajiem darbiem, KP ir ne tikai atklājusi un novērsusi konkurences tiesību pārkāpumus, bet arī veicinājusi sabiedrības izpratni par konkurences kultūru, aktīvi izglītojot dažādas mērķa grupas.

2015. gadā pirmo reizi tās vēsturē KP aprēķināja sabiedrības ieguvumu no iestādes darba. Latvijas apstākļiem pielāgojot starptautiski atzītu metodoloģiju, KP secināja, ka pēdējo trīs gadu laikā tās darbs ik gadu sabiedrībai ir devis ieguvumu vidēji 51 miljona euro apmērā. Tas nozīmē, ka katrs iestādes finansēšanai atvēlētais euro no valsts budžeta ir radījis piensumu aptuveni 52 euro apmērā.

Šogad pārskats ir veidots pēc jauna, īpaša pievilcīga dizaina. Ar pārskata elektronisko versiju varat iepazīties [KP mājas lapā](#).

Konkurences padomes elektroniskais apkārtraksts "Konkurence Tuvplānā"

Lai apkārtrakstu veidotu atbilstoši Jūsu interesēm un vajadzībām, aicinām ieteikt tēmas, par kurām vēlaties lasīt kādā no nākamajiem numuriem.

Aicinām arī pieteikties apkārtraksta elektroniskās versijas saņemšanai, aizpildot pieteikumu [KP mājas lapā](#).

Redaktors: Toms Noviks
Kommunikācijas nodaļas vadītājs
Tālr.: +371 67365210
E-pasts: toms.noviks@kp.gov.lv

**Palīdzī atklāt
pārkāpumu!
Zino, neatklājot
savu identitāti!**

Latvijas Republikas
Konkurences padome
Brīvības iela 55, 2.korp.
Rīga, LV-1010
Tālrunis: +371 67282865
Fax: +371 67242141
E-pasts: konkurence@kp.gov.lv

Attēli: pexels.com; stocksnap.io;
piktochart.com.